

Животне приче Русинки

("Рускині: животни приповедки"/"Русинке: животне приче", Футура публикације, Нови Сад, 2003)

Пред сам крај прошле године објављена је једна веома вредна књига на русинском језику чије је излагање потпуно неоправдано остало готово незапажено. Реч је о животним причама Русинки које су у оквиру Женских студија и истраживања "Милева Марић Ајнштајн" припремиле Марија Тот, Вероника Митро, Ирина Харди Ковачевић, Славица Сендерак и Каролина Џуцар, уз несебичну стручну помоћ координаторке Студија професорке докторке Свенке Савић.

Књига је конципирана у седам поглавља. У првом су дати основни подаци о животним причама Русинки, а затим следи опширнија Уводна реч у којој су изнети подаци о томе ко су Русини, о њиховим сеобама, о начину на који већинско становништво перципира Русине у свом окружењу, али и о методу рада на истраживачком корпусу и историјском и индивидуалном искуству - анализи релевантних показатеља из животних прича које је испричало 11 жена рођених између 1909. и 1954. године. После веома дирљивих животних прича налази се Поговор (Уводна реч на српском језику), Биографије ауторки и кратак приказ Женских студија.

Термин *животне приче* покрива различите методолошке приступе, обједињене идејом да животи индивидуа могу помоћи у објашњавању различитих питања живота заједнице у неком окружењу, времену и простору. Животне приче жена у Војводини је лонгитудинални пројекат Женских студија и истраживања у оквиру којег је настала и грађа за животне приче Русинки, сакупљена према униформисаним правилима, помоћу упитника о следећим питањима: 1. породица из које жена потиче; 2. школовање, професија, равноправност на послу; 3. партнер, љубавни живот, брак, сексуалност у животу; 4. деца: рађање, материнство, дечје болести; 5. материјално стање и равноправност у породици, свакодневне бриге; 6. слободно време; 7. јавни и политички живот: учешће у њему и рефлексije о њему (ратови, конфискација, самоуправљање, привредна реформа, Титова смрт, санкције, интервенција НАТО-а); 8. вера и улога цркве; 9. шта се битно променило у животу жене после 1990. године; 10. кључни тренуци у животу жене.

Свака од ових 11 животних женских прича је својеврсна монодрама. Јединствена и непоновљива. Живот у причу преточен. Отворена душа на пруженом длану. Дирљиво сећање на догађаје уз снажне емоције које саме навиру при сагледавању пређене животне путање у предугим реченицама

без видљиве интерпункције, а само међу редовима остаје оно недоречено. Станка или пауза која говори уместо речи како бисмо наслутили шта скрива прећутан или заборављен одговор.

Жене су из различитих социјалних слојева. Оне рођене у сиромашним породицама - прати детињство обележено тешким радом и борбом за живот, без могућности за дуже школовање. Жене из бољестојећих газдинских породица су се или школовале или биле усмерене да остану на имању, док су се занатлијске и свештеничке породице опредељивале за школовање своје женске деце. Већина испитаних жена потиче из многобројних породица, али се у свом брачном животу опредељује за мањи број деце. Жене показују велику посвећеност породици, па у причама налазимо све оно шта су спремне да ураде како би породица опстала и напредовала. Све су религиозне и црква у њиховом животу има велик значај. То је место њихове утехе и разумевања, али својој деци остављају слободан избор у религиозном опредељењу. Скоро све жене су веома суздржане у исказима о свом љубавном и интимном животу, а неке области живота чак остају недоступне за разговор ("о томе се не говори јавно"). Већина жена сматра да је имала равноправан положај са мужем, али свој живот види као непрестану борбу у којој је извојевала победу.

Сваки од набројаних сегмената тих потресних животних прича Русинки је изузетно интересантан, али су са аспекта иманентног националног обележја посебно вредни пажње описи ношњи и јеловника радним даном, празником и приликом разних обреда и светковина, домаћа радиност, затим лечење алтернативном медицином (чајеви, мелеми, креме, помаде), а не би требало изоставити ни враџбине, клетве, бајалице и друге народне умотворине. Седам жутих цветова - мелем за душу.

Велика је штета што овај драгоцен материјал није доступан широј читалачкој публици са других језичких подручја осим русинског. Даљом обрадом ових животних прича били би далеко боље осветљени различити друштвени, политички и културни процеси на војвођанским просторима који су утицали на живот жена, а такође би биле интересантне и анализе са језичког, психолошког и здравственог аспекта. Овако испричане, старим фотографијама илустроване и у лепу књигу укоричене, ове женске животне приче остају једанаест перли у ниски културне баштине Русина која укршава разнолики војвођански миље.

Хелена Међеши, 20.06.2004.